

Bomen over 2150

In dit jubileumjaar publiceren we in elk nummer een essay, voortgekomen uit de wedstrijd die vorig jaar werd uitgeschreven door de stichting Koningsschool (www.koningsschool.nl). (Voorbeeld van een goedgekeurd project van deze stichting is een bijdrage aan de productie van voorlichtingsmateriaal aan overheid en particulieren over bosbeheer in Rusland, voor de bescherming van primair bos, door het Taiga Rescue Network, Zweden.) In dit nummer een bijdrage uit de categorie professionals.

Zonder titel

Motto: sprekend verleden

We schrijven eind december 2149. Een groepje boshoeders heeft zich voor zijn jaarlijkse evaluatie teruggetrokken in een bezinningscentrum in Zeist. Op de laatste dag van het jaar en bijna aan de rand van de bewoonde wereld, halen zij hier herinneringen op aan het afgelopen jaar en proberen greep te krijgen op de onzekere toekomst door een heldere lijn te zoeken in het verleden. Er is sinds 2000 wel het nodige veranderd.

Daar waar eens de dynamische randstad met zijn weelderige Groene Hart zich uitstrekte, is nu een onherbergzame wildernis met ondoordringbare wouden en verschrikkelijke moerassen. Had iemand ooit kunnen bevroeden dat de zeespiegelrijzing zo snel onbeheersbaar zou blijken, door de opwarming van de aarde en de afbrokkeling van de poolkappen? Deze elkaar versterkende processen hadden in minder dan een eeuw de delta van West-Europa ingrijpend veranderd. De lagere delen werden tot het uiterste verdedigd met hogere dijken en sterkere gemalen, maar uiteindelijk moest men op steeds meer plaatsen de strijd tegen het water opgeven. Dijkverzakkingen, duindoelbraken, verzilting en talloze nieuwe plagen en ziekten maakten eerst landbouw en later ook bewoning in de laagste delen van Holland onmogelijk. Daarna was het snel gegaan.

Uiteindelijk resulteerde dit in een volksverhuizing waarbij de bevolking van de hogere en drogere delen van Nederland in vijftig jaar verdubbelde. Nieuwe metropolen ontstonden in Hoog-Nederland, dorpen werden steden en landbouw en bedrijvigheid concentreerden zich in speciaal aangewezen gebieden. Hier waren

de condities en voorzieningen optimaal afgestemd op de gebruiksfuncties en op het welzijn van de stedelijke bevolking. Schaarste maakt vindingrijk dus op talloze gebieden had de aanvankelijke tegenspoed geleid tot slimme oplossingen en verstandige afspraken om het leven in deze geconcentreerde samenleving leefbaar, ja zelfs aantrekkelijk te maken. Dit had ook geleid tot een opmerkelijke herwaardering van de groene leefomgeving.

Bos had al lang geleden een speciale beschermde status gekregen, omdat het de enige (zij het onvoldoende) werkzame buffer was tegen de toenemende opwarming van de atmosfeer. De overige natuur was al eerder heilig verklaard om sociaal-culturele redenen, maar hier moest men snel op terugkomen. De strenge richtlijnen voor bescherming van alle flora en fauna dreigden de samenleving te ontwrichten en leidden vooral tot vervreemding van de natuur. Via televisie en internet kon men nog wel audiovisueel van de natuur genieten, maar de betrokkenheid van de mensen liep met sprongen terug. Uiteindelijk waren het de gezondheidseffecten die de beleidsma-

kers tot inkeer brachten. Toen werd, om te beginnen in Nederland, een nieuwe weg ingeslagen in de relatie tussen mens en natuur. Achteraf gezien was het misschien logisch dat hierbij werd teruggegrepen op historische voorbeelden, maar dat was in de 21^e eeuw niet het eerste waar men aan dacht. Het waren vooral de bosbouwers uit die tijd die de principes van gezamenlijke verantwoordelijkheid en communaal beheer weer op de agenda gezet hebben. De toenemende bevolkingsdruk en het besef dat men het bos moest behoeden voor de dreigende verloederling maakten deze oude waarden weer bespreekbaar. Zo werd het oude systeem van esdorpen, malebossen en holtrichters de inspiratiebron voor eigentijdse oplossingen voor de problemen van het nieuwe millennium.

De boshoeders constateren dat de veranderingen op allerlei manieren in de samenleving hebben doorgewerkt. Als je nu vanaf de ruimte de aarde zou aanschouwen en daarbij inzoomt op Nederland, biedt het landschap van de 22^e eeuw een merkwaardige aanblik. Het lijkt wel of de hoeders van het land een inrichtingskeuze hebben gemaakt onder het motto Nederland de lucht in en het bos kan het dak op. Net als bomen, wortelen de wooncomplexen net zo diep in de bodem als ze zelf boven het maaiveld uitsteken. Bedrijven en infrastructuur zijn geheel ondergronds georganiseerd in eindeloze vertakkingen. Bovengronds is de schaarse ruimte efficiënt benut voor wonen en recreatie en daarbij spant het bos letterlijk de kroon: het dak van ieder wooncomplex wordt opgesierd door een eigen bos. Dit brengt de meest gewaardeerde natuur dicht bij de mens, met alle voor-

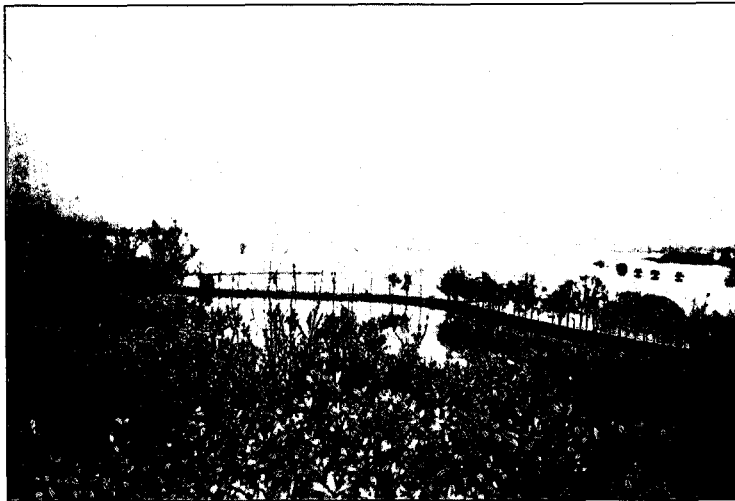
delen van leefbaarheid, bereikbaarheid en gezondheid. Die lijfelijke nabijheid is ook essentieel om de mensen zelf verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving te laten nemen.

Binnen deze nieuwe samenleving heeft de orde van boshoeders onder andere de verantwoordelijkheid voor de dakbossen, die uitsluitend bestemd zijn voor rust en ontspanning. Boshoeders zijn democratisch gekozen vertegenwoordigers; vanuit elke bevolkingsgroep (Technuten, Bedrijfsmensen, Zorgers, Stuurliu) worden hoeders voorgedragen voor een periode van 12 jaar. De belangrijkste taak van de boshoeders is het reguleren van het beheer maar vooral het gebruik van het bos; niet iedereen kan tegelijkertijd het dak op. Ze hebben daarom besloten dat het dakbos op verschillende tijden ruimte zal bieden aan verschillende doelgroepen.

Zo staat één dag in de week in het teken van bos en muziek. Het ruisen van de bomen vormt dan een harmonisch geheel met de krachtige klanken van het optredend orkest. Of juist niet, bij sommige jazz-optredens is al gebleken dat ook contrast tussen

muziek en omgeving leidt tot inspiratie. De bewoners van het wooncomplex kunnen maanden van te voren meeloten voor het bijwonen van de voorstellingen. Gelukkig kan men in het kader van de flexplanning ook meedingen naar optredens in naburige complexen, waar 'bos en muziek' op een andere dag van de week is opengesteld. Op sommige dagdelen is het bos uitsluitend gereserveerd voor kinderen. Naast pure ontspanning is er ook ruimte voor educatieve elementen. Zo leren de kinderen over de geschiedenis van het Nederlandse bos; dat het vroeger allemaal anders was, maar niet noodzakelijkerwijs beter.

Een belangrijke regel waar de boshoeders streng op toezien, is dat de bosgebruikers aan het eind van de dag het bos schoon en opgeruimd achterlaten. Gelukkig hoeven de hoeders niet vaak in te grijpen. Iedere bewoner is ervan doordrongen dat hij dit schaarse goed moet koesteren. In het bosgebruikstelsel met roulerende gebruikersgroepen heeft iedere bewoner evenveel kans op bosgenot; elk gebruik geschiedt via loting en het is grondwettelijk bepaald dat dit gebeurt via het principe: een

man een lot. Het hoeft geen betoog dat ook vrouwen en kinderen zelfstandig aanspraak hebben op deze basisvoorziening.

In de jaarlijkse evaluatie in het bezinningscentrum in Zeist blijkt dat dit relatief nieuwe systeem duidelijk een aantal voordelen biedt. Door het concept van de dakbossen ontstaat een duidelijke zonering; de mensen hebben geen behoefte meer om de wilde bossen en woeste ruigten in het westen te bezoeken. Ze worden in hun eigen woongemeenschap op hun wenken bediend. Vanaf het dakbos heb je nog net zicht op de productieplantages die zich bevinden in de buitenste concentrische cirkel om het wooncomplex. De binnenste cirkels zijn gereserveerd voor de *high tech* kassenbouw. Maar beter nog kun je via de oude systemen van *video on demand* en *webcams* volgen wat er in de productieplantages gebeurt. Via het inloggen van een persoonlijke code kunnen de bewoners volgen hoever het staat met het productieproces van hun toekomstige meubels. Bijkomend voordeel is dat zij daarbij niet gehinderd hoeven worden door de lawaaierige geluiden van motor-

kettingzagen. Deze service van *'furniture on demand'* is alleen weggelegd voor de veelvermogens. Bij de beperkte beschikbaarheid van hout en de hoge vraag naar *'home grown furniture'*, de hype van de laatste tijd, stijgen de houtprijzen de pan uit. De boshoeders concluderen dat ze zich over de dakbossen en productieplantages weinig zorgen hoeven te maken. Het systeem lijkt dus goed te functioneren.

Echter, ironisch genoeg zijn het juist de wildernissen uit het westen van waaruit het systeem bedreigd wordt. Hier hebben zich in de afgelopen decennia groepen gevormd van mensen die de veilige en gereguleerde natuur de rug toe hebben gekeerd op zoek naar de bronnen van hun bestaan en de oude waarden die hiermee samenhangen. Wat begon met korte bezinningsweekenden leidde uiteindelijk tot semi-permanente communes van idealistische mensen die een nieuw leven in harmonie met de echte natuur wilden opbouwen. De strikte maatschappelijke regulering van wonen, werken en recreatie werd hiervoor als de belangrijkste hindernis gezien en

werd dus in de communes afgeschaft. Autonome mensen met het hart op de goede plaats konden zelf wel bepalen wat goed voor hen was. Zo was in betrekkelijk korte tijd een soort tegenbeweging van vrijdenkers ontstaan die weliswaar niet werd goedgekeurd, maar die ook geen conflicten veroorzaakte omdat de wildernis voor de meeste mensen geen aantrekkelijke omgeving was.

Onder boshoeders groeide wel enig onbehagen over deze ontwikkeling, maar het duurde enige tijd voordat dit ook openlijk besproken kon worden. Heimelijk hadden ze wel enige sympathie en zelfs bewondering voor de idealistische natuurzoekers kunnen opbrengen. Het herinnerde hen aan hun diepere motivatie om als boshoeder zelf verantwoordelijkheid te willen dragen voor een meer harmonische relatie tussen mens en natuur. Om de groeiende problemen in Hoog-Nederland het hoofd te bieden, hadden hun voorgangers gekozen voor een pragmatische benadering die naar de geest van de tijd had geleid tot nogal technocratische oplossingen. Maar de boshoeders waren hun idealistische veren nooit helemaal kwijtgeraakt. Daarom maakten ze zich als eersten zorgen over de wanklanken die hen via bezoekers aan de wildernissen bereikten. Vandalisme, criminaliteit en sociale conflicten nemen nu hand over hand toe binnen de eens zo idyllische communes. Door het ontbreken van strakke regels hebben zich hier ook avonturiers en vrijbuiters gevestigd die minder door de relatie met de natuur maar meer door eigenbelang gedreven worden. Zij nemen wat hen uitkomt en laten zich weinig gelegen liggen aan de belangen van anderen en de gevolgen voor de natuur. Deze mentaliteit vormt nu ook een seri-

euze bedreiging voor de complexe maar kwetsbare samenleving in Hoog-Nederland. De boshoeders beraden zich dus deze oudejaarsavond op wat hen te doen staat.

Uit de discussie onder de boshoeders blijken al snel de verschillende inzichten over hoe om te gaan met dit probleem. De Technuten stellen voor om West-Nederland (in de volksmond: Walden) toch maar te ontginnen en in te lijven bij het gestructureerde Hoog-Nederland, hoewel dit hoge kosten met zich meebrengt. De Bedrijfsmannen ondersteunen dit voorstel en schotelen daarbij een kosten-baten analyse voor die aangeeft dat een eenmalige ontginningsinvestering met inrichtingskosten altijd nog een stuk goedkoper uitpakt dan de kosten van handhaving en toezicht, maar vooral van de schadeclaims, die voortvloeien uit de ongeregelheden in het Wilde Westen. De Zorgers stellen zich wat voorzichtiger op; zij zien vooral de sociaal-ecologische belangen die in Walden spelen. Met een rigoureuze ontginning gooi je het kind met het badwater weg; de vrije mensen worden in

een keurslijf gedrukt en het laatste restje nieuwe natuur in Nederland wordt opgeofferd. Maar ook zij beseffen wel dat de problemen niet langer genegeerd kunnen worden.

De boshoeders raken nu echt op dreef. Creatieve ideeën en tegenwerpingen wisselen elkaar af. Zijn het niet de vrijdenkers zelf die nu toch een beroep doen op het strak georganiseerde bestuursstelsel van Hoog-Nederland om hun hachje te redden? Is het niet een idee om in ieder geval de vrijdenkers toe te laten tot het landsbestuur en hen een gelijkwaardige vertegenwoordiging te bieden? In overleg zou je dan toch..... Uit de diepste krochten van het verleden doemt de herinnering aan het eens fameuze poldermodel op. Technuten, Bedrijfsmannen en Zorgers ratelen door elkaar, proberen te overtuigen door te overstemmen...

En zoals altijd staan de Stuurlui aan wal. Vanuit Hoog-Nederland (in dit geval het dakterras van het bezinningscentrum) dwaalt hun blik peinzend naar het westen. Aan het einde van dit oude jaar schieten flarden van eeuwenoude gedachten als een film aan

hen voorbij; malebossen, zuilen, coöperaties, sturingsinstrumenten, beleidsnetwerken, poldermodel, *no-nonsense*... Het einde van een jaar leidt onvermijdelijk tot melancholie. Uit het geheven glas champagne borrelen wellicht nieuwe ideeën op maar eigenlijk valt er slechts één conclusie te trekken: *l'histoire se répète*. Of je nu 150 jaar terug gaat in de tijd, of 150 jaar vooruit. De problemen blijven hetzelfde ook al verandert de context. De Stuurlui roepen hun collega-boshoeders tot de orde. Geen tijd nu voor verhitte discussies; laten we eerst genieten van deze koele vooravond van het nieuwe jaar. Morgen nemen we een besluit.

Op de eerste dag van 2150 ontwaakt een jonge boshoeder uit een onrustige slaap. Teleurgesteld over de afloop van de vorige avond zoekt zij naar een constructiever aanpak. Ze is ervan overtuigd dat de geschiedenis zich misschien wel herhaalt, maar dat je er met je huidige kennis ook veel van kunt leren. Als boshoeder moet je daar je verantwoordelijkheid in nemen. Ze pakt haar pen en begint te schrijven.